

СЪД НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
TRIBUNAL DE JUSTICIA DE LA UNIÓN EUROPEA
SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE
DEN EUROPÆISKE UNIONS DOMSTOL
GERICHTSHOF DER EUROPÄISCHEN UNION
EUROOPA LIIDU KOHUS
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION
COUR DE JUSTICE DE L'UNION EUROPÉENNE
CÚIRT BHREITHIÚNAIS AN AONTAIS EORPAIGH
SUD EUROPSKE UNĚJE
CORTE DI GIUSTIZIA DELL'UNIONE EUROPEA

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESA
EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMAS
AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA
IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA TAL-UNJONI EWROPEA
HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ
TRIBUNAL DE JUSTIÇA DA UNIÃO EUROPEIA
CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE
SÚDNY DVOR EURÓPSKEJ ÚNIE
SODIŠČE EVROPSKE UNIJE
EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIN
EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

24. november 2020 *

»Præjudiciel forelæggelse – statsstøtte – public service radio- og TV-selskab – artikel 106, stk. 2, TEUF – tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse – støtte, der er forenelig med det indre marked – artikel 108, stk. 3, TEUF – notifikation – foreligger ikke – pligt for modtageren til at betale renter for den periode, hvor denne støtte var ulovlig – renteberegning – beløb, der skal tages i betragtning«

I sag C-445/19,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Østre Landsret (Danmark) ved afgørelse af 29. maj 2019, indgået til Domstolen den 6. juni 2019, i sagen

Viasat Broadcasting UK Ltd

mod

TV2/Danmark A/S,

Kongeriget Danmark,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling),

sammensat af præsidenten, K. Lenaerts, vicepræsidenten, R. Silva de Lapuerta (refererende dommer), afdelingsformændene A. Arabadjiev, A. Prechal, E. Regan, M. Ilešič, L. Bay Larsen, N. Piçarra og A. Kumin samt dommerne T. von Danwitz, C. Toader, I. Jarukaitis og N. Jääskinen,

generaladvokat: J. Kokott,

* Processprog: dansk.

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Viasat Broadcasting UK Ltd ved advokaterne P. Jakobsen og M. Honoré,
- TV2/Danmark A/S ved advokat O. Koktvedgaard,
- den danske regering ved M.S. Wolff og J. Nymann-Lindgren, som befuldmægtigede, bistået af advokat R. Holdgaard,
- den nederlandske regering ved M.K. Bulterman og J. Langer, som befuldmægtigede,
- den østrigske regering ved J. Schmoll og F. Koppensteiner, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved B. Stromsky, som befuldmægtiget, bistået af advokat M. Niessen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 3. september 2020,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 106, stk. 2, TEUF og artikel 108, stk. 3, TEUF.
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side Viasat Broadcasting UK Ltd (herefter »Viasat«) og på den anden side TV2/Danmark A/S (herefter »TV2«) og Kongeriget Danmark vedrørende TV2's forpligtelse til at betale renter for den periode, hvor de støtteforanstaltninger, som TV2 nød godt af, blev iværksat ulovligt inden vedtagelsen af den endelige afgørelse fra Europa-Kommissionen, hvorved støtteforanstaltningerne blev erklæret forenelige med det indre marked.

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 3 TV2 er et dansk radio- og TV-selskab, der er pålagt en public service-opgave, som består i at tilvejebringe og sprede landsdækkende og regionale fjernsynsprogrammer.

- 4 Som følge af en klage blev ordningen til finansiering af TV2 genstand for en undersøgelse fra Kommissionen i dennes beslutning 2006/217/EF af 19. maj 2004 om Danmarks foranstaltninger til fordel for TV2/Danmark (EUT 2006, L 85, s. 1, berigtiget i EUT 2006, L 368, s. 112). I denne beslutning fastslog Kommissionen, at disse foranstaltninger udgjorde statsstøtte, som Kongeriget Danmark i årene fra 1995 til 2002 havde ydet til TV2 i form af licensmidler og andre foranstaltninger, men at denne støtte var forenelig med det indre marked som omhandlet i artikel 106, stk. 2, TEUF, med undtagelse af et beløb på 628,2 mio. danske kroner (DKK) (ca. 85 mio. EUR).
- 5 Efter at den nævnte beslutning blev annulleret ved Rettens dom af 22. oktober 2008, TV2/Danmark m.fl. mod Kommissionen (T-309/04, T-317/04, T-329/04 og T-336/04, EU:T:2008:457), foretog Kommissionen en fornyet gennemgang af de pågældende foranstaltninger.
- 6 Efter denne fornyede gennemgang fastslog Kommissionen ved afgørelse 2011/839/EU af 20. april 2011 om Danmarks foranstaltninger (C 2/03) for TV2/Danmark (EUT 2011, L 340, s. 1), at disse foranstaltninger, som i årene mellem 1995 og 2002 blev iværksat til fordel for TV2 i form af de i denne afgørelse omhandlede licensmidler og andre foranstaltninger, udgjorde statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF, der var blevet ulovligt iværksat i strid med artikel 108, stk. 3, TEUF, men at denne støtte var forenelig med det indre marked efter artikel 106, stk. 2, TEUF.
- 7 TV2 anlagde sag for Retten med påstand om delvis annullation af den nævnte afgørelse.
- 8 Ved dom af 24. september 2015, TV2/Danmark mod Kommissionen (T-674/11, EU:T:2015:684), annullerede Retten afgørelse 2011/839, for så vidt som Kommissionen heri havde fastslået, at reklameindtægterne fra 1995 og 1996 overført til TV2 via TV2-Fonden udgjorde statsstøtte, og frifandt i øvrigt Kommissionen.
- 9 TV2, Kommissionen og Viasat iværksatte appel til prøvelse af den nævnte dom.
- 10 Ved dom af 9. november 2017, TV2/Danmark mod Kommissionen (C-649/15 P, EU:C:2017:835), forkastede Domstolen TV2's appel.
- 11 Ved domme af 9. november 2017, Kommissionen mod TV2/Danmark (C-656/15 P, EU:C:2017:836), og Viasat Broadcasting UK mod TV2/Danmark (C-657/15 P, EU:C:2017:837), ophævede Domstolen Rettens dom af 24. september 2015, TV2/Danmark mod Kommissionen (T-674/11, EU:T:2015:684), for så vidt som Retten derved havde annulleret afgørelse 2011/839 i det i nærværende doms præmis 8 fastsatte omfang, og traf endelig afgørelse i tvisten ved at frifinde Kommissionen i det søgsmål, som TV2 havde anlagt med påstand om annullation af den nævnte afgørelse.

- 12 Efterfølgende har Viasat anlagt sag for den forelæggende ret, Østre Landsret (Danmark), med påstand om, at TV2 tilpligtes at betale renter for den periode, hvor den pågældende støtte var ulovlig, dvs. mellem 1995 og 2011, hvilke renter TV2 ville skulle have betalt af det pågældende beløb på denne støtte, såfremt selskabet havde måttet låne dette beløb på markedet i afventning af vedtagelsen af den endelige afgørelse fra Kommissionen, som er omhandlet i artikel 108, stk. 3, TEUF.
- 13 På denne baggrund har Østre Landsret (Danmark) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Gælder forpligtelsen for en national domstol til at pålægge en støttemodtager at betale ulovlighedsrenter [(jf. dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79)] også i en situation som den foreliggende, hvor den ulovlige statsstøtte udgjorde public service-kompensation, der efterfølgende er fundet forenelig med det indre marked efter TEUF artikel 106, stk. 2, og hvor godkendelsen er sket på grundlag af en vurdering af hele public service-virksomhedens samlede økonomi, herunder dens kapitalisering?
 - 2) Gælder forpligtelsen for en national domstol til at pålægge en støttemodtager at betale ulovlighedsrenter [(jf. dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79)] også beløb, som under omstændigheder som i den foreliggende sag er overført fra støttemodtageren til tilknyttede virksomheder i henhold til en offentligretlig forpligtelse, men som ved en endelig kommissionsafgørelse er kvalificeret som en fordel i TEUF artikel 107, stk. 1's forstand til støttemodtageren?
 - 3) Gælder forpligtelsen for en national domstol til at pålægge en støttemodtager at betale ulovlighedsrenter [(jf. dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79)] også statsstøtte, som støttemodtageren under omstændigheder som i den foreliggende sag har modtaget fra en offentligt kontrolleret virksomhed, idet sidstnævntes midler delvist hidrører fra salg af støttemodtagerens ydelser?«

Retsforhandlingerne for Domstolen

- 14 Retsmødet, der oprindeligt skulle have været afholdt den 20. april 2020, og som dernæst blev udsat til den 8. juni 2020, blev som følge af sundhedskrisen annulleret, og de spørgsmål, der var blevet stillet til mundtlig besvarelse, blev ændret til spørgsmål til skriftlig besvarelse. Parterne besvarede disse spørgsmål inden for den fastsatte frist.

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 15 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 108, stk. 3, TEUF skal fortolkes således, at den forpligtelse, der påhviler nationale domstole til at pålægge modtageren af en statsstøtte, der er blevet iværksat i strid med denne bestemmelse, at betale renter for den periode, hvor denne støtte var ulovlig, også gælder, når Kommissionen ved en endelig afgørelse har fastslået, at støtten er forenelig med det indre marked i henhold til artikel 106, stk. 2, TEUF.
- 16 Indledningsvis skal det bemærkes, at anvendelsen af de EU-retlige bestemmelser på statsstøtteområdet hviler på en forpligtelse til loyalt samarbejde mellem på den ene side de nationale domstole og på den anden side henholdsvis Kommissionen og Unionens retsinstanter, og som inden for dette samarbejde handler hver i henhold til den rolle, som de er tildelt i EUF-traktaten (dom af 15.9.2016, PGE, C-574/14, EU:C:2016:686, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis), idet deres respektive roller supplerer hinanden, men er klart adskilte (dom af 21.11.2013, Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).
- 17 Mens det nemlig alene er Kommissionen, der er kompetent til at træffe afgørelse om støtteforanstaltningernes forenelighed med det indre marked, og som er underlagt Unionens retsinstanter efterprøvelse, har de nationale domstole til opgave – indtil Kommissionen har truffet endelig afgørelse – at sikre borgernes rettigheder i tilfælde, hvor de statslige myndigheder tilsidesætter forbuddet i artikel 108, stk. 3, TEUF (dom af 21.11.2013, Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).
- 18 Den forebyggende kontrol med påtænkte nye støtteforanstaltninger, som er indført ved sidstnævnte bestemmelse, har til formål, at der kun gennemføres støtte, der er forenelig med det indre marked. Med henblik på at nå dette mål gennemføres en påtænkt støtte ikke, før enhver tvivl om støttens forenelighed er fjernet ved Kommissionens endelige afgørelse (dom af 3.3.2020, Vodafone Magyarorszá, C-75/18, EU:C:2020:139, præmis 19, og af 3.3.2020, Tesco-Global Áruházak, C-323/18, EU:C:2020:140, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).
- 19 I denne henseende udgør anmeldelsespligten et af de grundlæggende elementer i den ved EUF-traktaten indførte kontrolordning på området for statsstøtte. Under denne ordning har medlemsstaterne pligt til dels at meddele Kommissionen enhver foranstaltning vedrørende indførelse eller ændring af en støtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF, dels ikke at gennemføre en sådan foranstaltning i overensstemmelse med artikel 108, stk. 3, TEUF, så længe denne EU-institution ikke har vedtaget en endelig afgørelse vedrørende foranstaltningen (dom af 5.3.2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis).

- 20 Det i nævnte artikel 108, stk. 3, fastsatte forbud skal sikre, at en støtteforanstaltning ikke udfolder sine virkninger, før Kommissionen har haft en rimelig frist til at undersøge støtteforanstaltningen i detaljer og til eventuelt at indlede den i artikel 108, stk. 2, TEUF fastsatte procedure (dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, præmis 36).
- 21 Domstolen fastslog i en situation, hvor Kommissionen med hensyn til en støtteforanstaltning iværksat i strid med artikel 108, stk. 3, TEUF havde vedtaget en endelig afgørelse, hvori det blev fastslået, at denne støtteforanstaltning var forenelig med det indre marked i medfør af artikel 107 TEUF, at en endelig afgørelse fra Kommissionen ikke indebærer, at gennemførelsesforanstaltninger, som var ugyldige, fordi de var truffet i strid med forbuddet i nævnte artikel 108, stk. 3, sidste punktum, efterfølgende lovliggøres. Enhver anden fortolkning ville tilskynde den pågældende medlemsstat til at sætte sig ud over denne bestemmelse og medføre, at bestemmelsen mister sin effektive virkning (jf. i denne retning dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, præmis 40).
- 22 I en sådan situation pålægger EU-retten de nationale domstole at træffe passende foranstaltninger for effektivt at afhjælpe virkningerne af ulovligheden (jf. i denne retning dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, præmis 46).
- 23 Hvis manglende iagttagelse af artikel 108, stk. 3, TEUF i forbindelse med en bestemt støtteplan, uanset om den er forenelig med det indre marked eller ej, ikke medførte nogen større risiko eller straf, end hvis bestemmelsen var overholdt, ville medlemsstaternes incitament til at anmelde og afvente en afgørelse vedrørende støttens forenelighed – og dermed rækkevidden af Kommissionens kontrol – nemlig formindskes kraftigt (dom af 5.10.2006, Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, EU:C:2006:644, præmis 42).
- 24 I denne sammenhæng skal der, således som det fremgår af dom af 12. februar 2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79), med hensyn til virkningerne af iværksættelsen af en støtteforanstaltning i strid med artikel 108, stk. 3, TEUF sondres mellem tilbagesøgningen af den ulovlige støtte og betalingen af renter for den periode, hvor denne støtte var ulovlig.
- 25 Hvad på den ene side angår tilbagesøgningen af den ulovlige støtte bringes det i artikel 108, stk. 3, TEUF begrundede formål om at sikre, at en støtte, der er uforenelig med det indre marked, aldrig gennemføres, ikke i fare ved en for tidlig udbetaling af støtten, når Kommissionen vedtager en endelig afgørelse, hvori støtten erklæres forenelig med det indre marked (jf. i denne retning dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, præmis 46-49). Den nationale domstol har følgelig ikke pligt til at

- pålægge tilbagesøgning af den nævnte støtte (dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, præmis 55).
- 26 På den anden side skal den nationale domstol i henhold til EU-retten pålægge støttemodtageren at betale renter for den periode, hvor støtten var ulovlig (dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, præmis 52 og 55, og af 5.3.2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, præmis 134).
- 27 Denne pligt, der påhviler den nationale domstol, følger af den omstændighed, at iværksættelse af en støtteforanstaltning i strid med artikel 108, stk. 3, TEUF giver støttemodtageren en utilbørlig fordel bestående i dels, at den pågældende ikke betalte renter, der skulle have været erlagt af det omhandlede beløb svarende til den forenelige støtte, hvis denne havde måttet låne beløbet på markedet i afventning af Kommissionens vedtagelse af en endelig afgørelse, dels en forbedring af den pågældendes konkurrencemæssige stilling over for andre erhvervsdrivende på markedet i den periode, hvor den pågældende støtte var ulovlig (dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, præmis 51, og af 5.3.2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, præmis 132). Støttens ulovlighed har nemlig dels medført, at disse erhvervsdrivende er blevet udsat for den risiko, der dog ikke blev realiseret, at en uforenelig støtte gennemføres, dels at de undergives de konkurrencemæssige virkninger af denne støtte på et tidligere tidspunkt, end de ellers ville have gjort (dom af 12.2.2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, præmis 50).
- 28 Således som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 23-25, 35 og 49 i forslaget til afgørelse, finder den nævnte pligt, som blev fastslået af Domstolen i dom af 12. februar 2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79), i en situation, hvor Kommissionen havde vedtaget en endelig afgørelse, hvori det blev fastslået, at en ulovlig støtte var forenelig med det indre marked som omhandlet i artikel 107 TEUF, anvendelse på enhver støtte, der gennemføres i strid med artikel 108, stk. 3, TEUF, herunder når Kommissionen i sin endelige afgørelse erklærer den pågældende støtte forenelig med det indre marked på grundlag af artikel 106, stk. 2, TEUF.
- 29 Det skal nemlig bemærkes, at det af artikel 106, stk. 2, TEUF fremgår dels, at virksomheder, der har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, eller som har karakter af fiskale monopoler, er underkastet traktaternes bestemmelser, navnlig konkurrencereglerne, i det omfang anvendelsen af disse bestemmelser ikke retligt eller faktisk hindrer opfyldelsen af de særlige opgaver, som er betroet dem, dels at udviklingen af samhandelen ikke må påvirkes i et sådant omfang, at det strider mod Unionens interesse.
- 30 Denne bestemmelse, med hvilken det tilsigtes at forlige medlemsstaternes interesse i at anvende visse virksomheder som økonomiske eller sociale instrumenter med Den Europæiske Unions interesse i, at konkurrencereglerne

overholdes, og at det indre markeds enhed bevares (dom af 20.4.2010, Federutility m.fl., C-265/08, EU:C:2010:205, præmis 28, og af 8.3.2017, Viasat Broadcasting UK mod Kommissionen, C-660/15 P, EU:C:2017:178, præmis 31), skal fortolkes under hensyntagen til de præciseringer, der er foretaget ved protokol (nr. 26) om tjenesteydelser af almen interesse (EUT 2016, C 202, s. 307) og, henset til det i hovedsagen omhandlede område, ved protokol (nr. 29) om offentlig radio- og TV-virksomhed i medlemsstaterne (EUT 2016, C 202, s. 311) (dom af 8.3.2017, Viasat Broadcasting UK mod Kommissionen, C-660/15 P, EU:C:2017:178, præmis 36).

- 31 I denne henseende er det for det første i artikel 1 i protokol (nr. 26) om tjenesteydelser af almen interesse anført, at medlemsstaterne har »vide skønsbeføjelser« med hensyn til at levere, udlægge og tilrettelægge tjenesteydelser af almen økonomisk interesse så tæt på brugernes behov som muligt (dom af 7.11.2018, Kommissionen mod Ungarn, C-171/17, EU:C:2018:881, præmis 48).
- 32 For det andet fremgår det af protokol (nr. 29) om offentlig radio- og TV-virksomhed i medlemsstaterne, at »[t]raktaternes bestemmelser [ikke griber] ind i medlemsstaternes beføjelse til at finansiere public service radio- og [TV]-virksomhed, for så vidt finansieringen ydes til radio- og fjernsynsforetagender, så disse kan opfylde deres public service-opgaver som pålagt dem, defineret og tilrettelagt af de enkelte medlemsstater, og denne finansiering ikke ændrer handels- og konkurrencevilkårene i Unionen i et omfang, der strider mod de fælles interesser, idet der tages hensyn til opfyldelsen af disse public service-opgaver«.
- 33 Medlemsstaterne har således ret til under overholdelse af EU-retten at fastlægge rækkevidden og tilrettelæggelsen af deres tjenesteydelser af almen økonomisk interesse, herunder public service radio- og TV-virksomhed, under særlig hensyntagen til egne indenrigspolitiske mål. I denne henseende er medlemsstaterne tillagt vide skønsbeføjelser, som Kommissionen kun kan anfægte i tilfælde af en åbenbar fejl (jf. i denne retning dom af 7.11.2018, Kommissionen mod Ungarn, C-171/17, EU:C:2018:881, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).
- 34 Den beføjelse, som medlemsstaterne er tillagt med hensyn til fastlæggelsen af tjenesteydelser af almen økonomisk interesse, skal imidlertid under alle omstændigheder udøves under overholdelse af EU-retten (dom af 20.12.2017, Comunidad Autónoma del País Vasco m.fl. mod Kommissionen, C-66/16 P – C-69/16 P, EU:C:2017:999, præmis 71, og af 3.9.2020, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland m.fl. mod Kommissionen, C-817/18 P, EU:C:2020:637, præmis 95).
- 35 Spørgsmålet om, hvorvidt en foranstaltning skal kvalificeres som statsstøtte, placerer sig forud for spørgsmålet om, hvorvidt det i givet skal undersøges, om en støtte, der er uforenelig som omhandlet i artikel 107 TEUF, ikke desto mindre er nødvendig for opfyldelsen af den opgave, som modtageren af den pågældende foranstaltning er blevet pålagt som omhandlet i artikel 106, stk. 2, TEUF (jf. i

- denne retning dom af 8.3.2017, Viasat Broadcasting UK mod Kommissionen, C-660/15 P, EU:C:2017:178, præmis 34). Følgelig skal Kommissionen, inden den eventuelt undersøger en foranstaltning i lyset af denne bestemmelse, kunne kontrollere, om denne foranstaltning udgør statsstøtte, hvilket i overensstemmelse med artikel 108, stk. 3, første punktum, forudsætter, at denne EU-institution på forhånd underrettes om den påtænkte støtteforanstaltning.
- 36 Desuden skal enhver undtagelse til hovedreglen om, at der påhviler medlemsstaterne en anmeldelsespligt i henhold til traktaterne, hvilket udgør et af de grundlæggende elementer i kontrollen med statsstøtte, være udtrykkeligt fastsat (jf. i denne retning dom af 5.3.2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, præmis 59 og 60).
- 37 I denne henseende kan Rådet for Den Europæiske Union i overensstemmelse med artikel 109 TEUF udstede de fornødne forordninger med henblik på anvendelsen af artikel 107 TEUF og 108 TEUF og især fastlægge betingelser for anvendelsen af artikel 108, stk. 3, TEUF samt de former for støtte, som skal være undtaget fra den i den sidstnævnte bestemmelse fastsatte fremgangsmåde. I denne sammenhæng fremgår det af artikel 108, stk. 4, TEUF, at Kommissionen kan vedtage forordninger vedrørende de former for statsstøtte, som Rådet i overensstemmelse med artikel 109 TEUF har bestemt kan være undtaget fra proceduren i artikel 108, stk. 3, TEUF (dom af 5.3.2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, præmis 57 og den deri nævnte retspraksis).
- 38 Det er således i medfør af EF-traktatens artikel 94 (efter ændring artikel 89 EF, nu artikel 109 TEUF), at Rådets forordning (EF) nr. 994/98 af 7. maj 1998 om anvendelse af artikel [107 TEUF og 108 TEUF] på visse former for horisontal statsstøtte (EFT 1998, L 142, s. 1) blev vedtaget, og på grundlag heraf blev Kommissionens forordning (EF) nr. 800/2008 af 6. august 2008 om visse former for støttes forenelighed med fællesmarkedet i henhold til [artikel 107 TEUF og 108 TEUF] (Generel gruppefritagelsesforordning) (EUT 2008, L 214, s. 3) og dernæst Kommissionens forordning nr. 651/2014 af 17. juni 2014 om visse kategorier af støttes forenelighed med det indre marked i henhold til [artikel 107 TEUF og 108 TEUF] (EUT 2014, L 187, s. 1) efterfølgende vedtaget (jf. i denne retning dom af 5.3.2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).
- 39 Som det fremgår af syvende betragtning til forordning nr. 800/2008 og til forordning nr. 651/2014, bør statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF, der ikke er omfattet af disse forordninger, fortsat være anmeldelsespligtig efter artikel 108, stk. 3, TEUF (jf. i denne retning dom af 5.3.2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).
- 40 Det fremgår desuden af selve ordlyden af artikel 106, stk. 2, TEUF, at der under henvisning til denne bestemmelse kun kan gøres undtagelse fra EUF-traktatens bestemmelser, når undtagelserne er nødvendige for opfyldelsen af de særlige opgaver, som er betroet en virksomhed, der har fået overdraget at udføre en

tjenesteydelse af almindelig økonomisk interesse (dom af 8.3.2017, Viasat Broadcasting UK mod Kommissionen, C-660/15 P, EU:C:2017:178, præmis 29, og af 3.9.2020, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland m.fl. mod Kommissionen, C-817/18 P, EU:C:2020:637, præmis 97), hvilket på statsstøtteområdet i givet fald skal kontrolleres af Kommissionen forud for gennemførelsen af denne støtte. Således som det er blevet fastslået i nærværende doms præmis 35, kan denne kontrol imidlertid kun foretages, efter at denne EU-institution er blevet underrettet om den påtænkte foranstaltning i overensstemmelse med artikel 108, stk. 3, første punktum, TEUF med henblik på at gøre det muligt for denne institution at undersøge, om foranstaltningen udgør statsstøtte. Udførelsen af de opgaver, som er betroet en virksomhed, der skal udføre en tjenesteydelse af almen økonomisk interesse, kan derfor ikke som sådan begrunde en undtagelse til den pligt til forudgående underretning, som er fastsat i den nævnte bestemmelse.

- 41 Følgelig forbliver statsstøtte, der ikke er genstand for en udtrykkelig undtagelse til hovedreglen om forudgående underretning, der er fastsat i artikel 108, stk. 3, første punktum, TEUF, omfattet af denne forpligtelse, herunder når støtten ydes til virksomheder, der skal udføre tjenesteydelser af almen økonomisk interesse. Medlemsstaterne har derfor en forpligtelse til ikke at gennemføre sådan støtte, så længe Kommissionen ikke har truffet en endelig afgørelse herom.
- 42 Endelig skal det bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at der, henset til den obligatoriske karakter af den kontrol, som Kommissionen i medfør af artikel 108 TEUF fører med statsstøtte, for det første principielt ikke kan bestå en berettiget forventning hos støttemodtagerne om, at den støtte, som de har modtaget, er lovlig, medmindre den er blevet ydet under iagttagelse af den i denne artikel fastsatte procedure, og for det andet må en påpasselig erhvervsdrivende normalt være i stand til at forvise sig om, at denne procedure er blevet fulgt. Navnlig forholder det sig således, at når støtte gennemføres, uden at Kommissionen på forhånd har fået underretning herom, således at den er ulovlig i henhold til artikel 108, stk. 3, TEUF, kan støttemodtageren på dette tidspunkt ikke have en berettiget forventning hverken om, at støtten er lovligt ydet (dom af 5.3.2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, præmis 98 og den deri nævnte retspraksis), eller som en konsekvens heraf om den fordel, som den pågældende nyder godt af ved ikke at betale de renter, der skyldes for den periode, hvor støtten er ulovlig.
- 43 Det følger heraf, at de nationale domstole med henblik på at sikre, at den underretningspligt, der er fastsat i den nævnte bestemmelse, virker effektivt, og at den undersøgelse af statsstøtten, som Kommissionen foretager, er egnet og fuldstændig, er forpligtede til at drage samtlige konsekvenser af en tilsidesættelse af denne forpligtelse og til at træffe de foranstaltninger, der er egnede til afhjælpning heraf, hvilket – således som det er blevet anført i nærværende doms præmis 26 – omfatter den forpligtelse, som modtageren af en ulovlig støtte har til at betale renter for den periode, hvor denne støtte var ulovlig, hvilket også gælder, når modtageren er en virksomhed, der skal udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse som omhandlet i artikel 106, stk. 2, TEUF.

- 44 Henset til ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 108, stk. 3, TEUF skal fortolkes således, at den forpligtelse, der påhviler nationale domstole til at pålægge modtageren af en statsstøtte, der er blevet iværksat i strid med denne bestemmelse, at betale renter for den periode, hvor denne støtte var ulovlig, også gælder, når Kommissionen ved en endelig afgørelse har fastslået, at støtten er forenelig med det indre marked i henhold til artikel 106, stk. 2, TEUF.

Det andet og det tredje præjudicielle spørgsmål

- 45 Med det andet og det tredje spørgsmål, der skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 108, stk. 3, TEUF skal fortolkes således, at den forpligtelse, der påhviler nationale domstole til at pålægge modtageren af en statsstøtte, der er blevet iværksat i strid med denne bestemmelse, at betale renter for den periode, hvor denne støtte var ulovlig, også gælder støtte, som denne modtager har overført til virksomheder, der er knyttet til denne, og støtte, som en offentligt kontrolleret virksomhed har overført til denne modtager.
- 46 Særligt ønsker den nævnte ret oplyst, om det, henset til den omstændighed, at de støtteforanstaltninger, som TV2 nød godt af, omfatter dels de licensmidler, der i perioden mellem 1997 og 2002 blev udbetalt til TV2 og derefter overført til sidstnævntes regionalstationer, dels de reklameindtægter, som i 1995 og 1996 blev overført fra TV2 Reklame A/S til TV2 via TV2-Fonden, forholder sig således, at det beløb, som disse midler og disse indtægter udgør, skal indgå i det samlede støttebeløb, på grundlag af hvilket de nævnte renter skal beregnes.
- 47 I denne henseende skal det bemærkes dels, at Domstolen ved dom af 9. november 2017, TV2/Danmark mod Kommissionen (C-649/15 P, EU:C:2017:835), forkastede den appel, som TV2 havde iværksat til prøvelse af Rettens dom af 24. september 2015, TV2/Danmark mod Kommissionen (T-674/11, EU:T:2015:684), og således bekræftede, at den af Retten foretagne prøvelse var korrekt, i det omfang Retten i den sidstnævnte doms præmis 165-174 havde fastslået, at de nævnte midler udgjorde statsstøtte ydet til TV2.
- 48 Dels ophævede Domstolen ved domme af 9. november 2017, Kommissionen mod TV2/Danmark (C-656/15 P, EU:C:2017:836) og Viasat Broadcasting UK mod TV2/Danmark (C-657/15 P, EU:C:2017:837), Rettens dom af 24. september 2015, TV2/Danmark mod Kommissionen (T-674/11, EU:T:2015:684), for så vidt som afgørelse 2011/839 var blevet annulleret herved, i det omfang Kommissionen i denne afgørelse havde fastslået, at de reklameindtægter, der i 1995 og 1996 blev udbetalt til TV2 via TV2-Fonden, udgjorde statsstøtte, og Domstolen traf endelig afgørelse i tvisten ved at frifinde Kommissionen i det søgsmål, som TV2 havde anlagt med påstand om annullation af den nævnte afgørelse.
- 49 Det følger heraf, at Unionens retsinstanser har bekræftet lovligheden af den nævnte afgørelse og truffet endelig afgørelse om, at de i nærværende doms

præmis 46 omhandlede midler og indtægter udgjorde statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF.

- 50 Henset til besvarelsen af det første spørgsmål, og således som generaladvokaten har anført i punkt 53 i forslaget til afgørelse, skal det beløb, som disse midler og disse indtægter, som TV2 modtog, udgør, og som udgør en del af den støtte, der blev gennemført i strid med artikel 108, stk. 3, TEUF, under disse omstændigheder ligeledes give anledning til betaling af renter for den periode, hvor denne støtte var ulovlig.
- 51 Henset til ovenstående betragtninger skal det andet og det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 108, stk. 3, TEUF skal fortolkes således, at den forpligtelse, der påhviler nationale domstole til at pålægge modtageren af en statsstøtte, der er blevet iværksat i strid med denne bestemmelse, at betale renter for den periode, hvor denne støtte var ulovlig, også gælder støtte, som denne modtager har overført til virksomheder, der er knyttet til denne, og støtte, som en offentligt kontrolleret virksomhed har overført til denne modtager.

Sagsomkostninger

- 52 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

- 1) **Artikel 108, stk. 3, TEUF skal fortolkes således, at den forpligtelse, der påhviler nationale domstole til at pålægge modtageren af en statsstøtte, der er blevet iværksat i strid med denne bestemmelse, at betale renter for den periode, hvor denne støtte var ulovlig, også gælder, når Europa-Kommissionen ved en endelig afgørelse har fastslået, at støtten er forenelig med det indre marked i henhold til artikel 106, stk. 2, TEUF.**
- 2) **Artikel 108, stk. 3, TEUF skal fortolkes således, at den forpligtelse, der påhviler nationale domstole til at pålægge modtageren af en statsstøtte, der er blevet iværksat i strid med denne bestemmelse, at betale renter for den periode, hvor denne støtte var ulovlig, også gælder støtte, som denne modtager har overført til virksomheder, der er knyttet til denne, og støtte, som en offentligt kontrolleret virksomhed har overført til denne modtager.**

Underskrifter